

3.4 Sigmatisk aorist och dess infinitiv

i aktivum och medium

Vi ska nu gå igenom ett alternativ till den tematiska aorist (aorist II) som vi tidigare behandlat: typ **ἔφυγον** av presensstammen **φεύγω** jag flyr, aoristtypen avser bara vissa verb, utgår från en särskild stamform, använder bindevokalerna **ε/ο**.

Som vi tidigare konstaterat är aoristen ett vanligt tempus i grekiskan. Aorist indikativ översätts med ett svenskt imperfekt och används för att beteckna inträdande handling i förfluten tid, ett konstaterande att något inträffade (aoristisk aspekt).

Den alternativa aorist som vi nu ska ta upp, kallas sigmatisk aorist (aorist I). Dess bildning i indikativ karakteriseras av

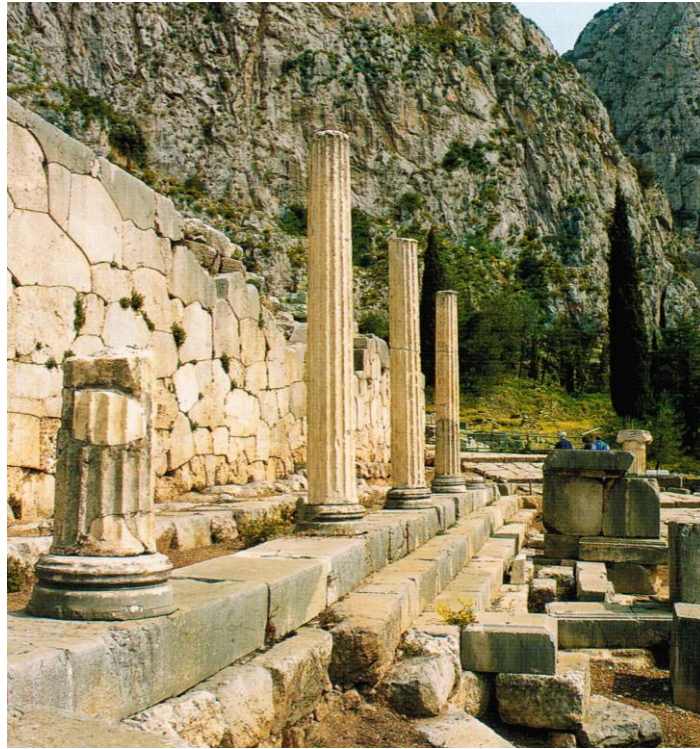
1 samma behandling av verbstammen som i futurum, dvs. **förlängning av kort stavvokal jämte tillägg av σ** (därav benämningen sigmatisk aorist),

2 **augment** alldeles som i t.ex. tematisk aorist och imperfekt (det är ju fråga om ett historiskt tempus).

3 **vokalen α**, som är typisk för sigmatisk aorist. Första personens ändelseslut **-α** är ljudhistoriskt sett inget annat än personändelsen för historiskt tempus, dvs. **-ν** som blivit vokalisiert efter en konsonant. Detta **-α** går igen nästan överallt i böjningen av den sigmatiska aoristen.

Här nedan följer böjningsmönstret för *sigmatisk aorist i indikativ aktivum, respektive medium*. Du bör lära in samtliga personändelser. Lägg på minnet att augmenttempus har andra mediala personsuffix (**-μην** etc.) än presens och futurum (**-μαι** etc.)!

Aorist av λύω jag löser	Aorist. medium av λούομαι jag tvättar (mig)
ἔ-λυσ-α jag löste	ἔ-λουσ-ά-μην jag tvättade (mig)
ἔ-λυσ-α-ς du löste	ἔ-λούσ-ω (<α-σο) du tvättade (dig)
ἔ-λυσ-ε han etc. löste	ἔ-λούσ-α-το han etc. tvättade (sig)
ἔ-λύσ-α-μεν vi löste	ἔ-λουσ-ά-μεθα vi tvättade (oss)
ἔ-λύσ-α-τε ni löste	ἔ-λούσ-α-σθε ni tvättade (er)
ἔ-λυσ-α-ν de löste	ἔ-λούσ-α-ντο de tvättade (sig)

Atenarnas stoa i Delfi vid muren intill Apollontemplet.

Sfinxen från ön Naxos har ett lejons kropp och ben, en fågels vingar och en kvinnas huvud.

Del av bronsskulptur som föreställer körsven med fyrspann, funnen i Delfi. Ögonen av glas och stenar, hårbandet silversmyckat, läpparna ursprungligen av rödfärgad koppar.

Bronsskulpturen begravdes vid en jordbävning och förstördes delvis. På en av utställningsrummets väggar i museet i Delfi har man sökt göra en skiss av hur skulpturen ursprungligen kan ha sett sig.

Sigmatisk aorist infinitiv aktivum av λύω 'jag löser' har en mycket kort form: **λύσ-αι**. *Sigmatisk aorist infinitiv medium* av λούομαι 'jag tvättar (mig)' heter **λούσ-α-σθαι**.

Imperativen aktivum lyder **λύσ-ον** vid tilltal av en person, **λύσ-ατε** vid tilltal av flera. Endast aorist indikativ har augment!

Uppgift 2

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας τῇ ἐν τῇ Σαλαμῖνι μάχῃ.
- 2 Ὁ ἄνεμος ἀπεκίνησε τὰς μελαίνας νεφέλας, ὥστε ὁ ἥλιος διέλαμψεν.
- 3 Βούλομαι τήμερον τιμῆσαι τὴν μητέρα μου.
- 4 Κῦρος ἀριθμὸν ἐποίησε τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ παραδείσῳ.
- 5 Τὴν ἐπιστολὴν ἐπέμψατε παρὰ τὸν ὑμέτερον πατέρα.
- 6 Ἐδήλωσάν σοι τὴν ὁδόν.
- 7 Ἐκέλευσε τοὺς ἄνδρας φυλάξαι τὸ στρατόπεδον.
- 8 Τοὺς νεκροὺς ἐτάψαμεν.
- 9 Ἐκάλυψαν τὰ ἄδικα ἔργα.

-
- 1 Ἕλλην, Ἕλληνας, ὁ grek, hellen - νικάω jag segrar Πέρσης, Πέρσου, ὁ perser - ἐν *prep. med dat.* i, vid Σαλαμίς, Σαλαμῖνος, ἡ Salamis, en ö - μάχη, ης, ἡ kamp, strid
  - 2 ἄνεμος, ἀνέμου, ὁ vind - ἀποκινέω jag rör, driver bort; om ett verb är sammansatt med en preposition, t.ex. ἀπό + κινέω, sätts augmentet mellan prefix och stammen. Vokalmöte undviks vanligen genom elision av prefixets sista vokal: ἀπ-έ-κίνησε - μέλας, μέλαινα (<*μέλαν-ια), μέλαν, gen. μέλανος etc. svart - νεφέλη, ης, ἡ moln, jfr ty. Nebel - ὥστε (följdkonjunktion) så att - ἥλιος, ἡλίου, ὁ sol - δια-λάμπω jag lyser igenom, fram
  - 3 βούλομαι medium jag vill - τήμερον idag - μήτηρ, μητρός, μητρί, μητέρα, ἡ moder - τιμάω jag hedrar

- 4 ἀριθμός, οὐ, ὁ tal, räkning - παράδεισος, ου, ὁ park, djurgård - ποιέω jag gör
- 5 παρά *prep. m. ack.* 'till' - πατήρ, πατρός, ὁ fader
- 7 κελεύω jag befäller - ἀνὴρ, ἀνδρός, ὁ man - φυλάττω jag bevakar, *fut.* φυλάξω, *aor.* ἐφύλαξα, se avsnitt 3.3 om futurum, Anmärkning - στρατόπεδον, ου, τό läger
- 8 νεκρός, οὐ, ὁ lik, en död - τάπτω jag begraver, *fut.* τάψω, *aor.* ἔταψα, se avsnitt 3.3 Futurum, Anmärkning
- 9 καλύπτω dölja, *fut.* καλύψω, *aor.* ἐκάλυψα - ἄδικος, ἄδικον orättvis, orättfärdig ἔργον, ου, τό arbete, gärning

3.5 Demonstrativa pronomena

1 ὅδε, ἧδε, τόδε 'denne, den här'. Ordet består av bestämda artikeln + det enklitiska, utpekande -δε.

2 ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο 'denne, den där'. Ordet böjs på samma sätt som αὐτός, αὐτή, αὐτό, se avsnitt 1.14!

3 οὗτος, αὕτη, τοῦτο 'denne'. Diftongen ου blir αυ i de former, vilkas sista stavelse innehåller α eller η.

Singularis	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Nominativ	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
Genitiv	τούτου	ταύτης	τούτου
Dativ	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
Akusativ	τούτον	ταύτην	τοῦτο
Pluralis			
Nominativ	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Genitiv	τούτων	τούτων*	τούτων
Dativ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Akusativ	τούτους	ταύτας	ταῦτα

*I analogi med maskulinum och neutrum

Samtliga demonstrativa pronomena har i förening med ett substantiv predikativ ställning, dvs. föregås inte av bestämd artikel. Substantivet har däremot bestämd artikel: ὅδε ὁ ἀνὴρ, ἐκεῖνη ἡ νίκη, τοῦτο τὸ δένδρον.

3.6 Repetition av tre substantivtyper

De två stamtyperna på **-οντ** och **-αντ** skiljer sig när det gäller nominativbildningen. Stammar på **-οντ** har asigmatisk nominativ (t.ex. λέων, λέοντος, λέοντι, λέοντα, jfr presens particip avsnittet 2.12), medan stammar på **-αντ** har sigmatisk nominativ (t.ex. γίγας, γίγαντος, γίγαντι, γίγαντα).

Inom ramen för första deklinationen finns som bekant substantiv som har en särskild kausböjning i singularis med stam på kort **-α** i nom. och ack. och långt **η** i gen. och dat. Exempel: θάλαττα, θαλάττης, θαλάττη, θάλατταν 'hav'.

3.7 Den sigmatisk aoristens particip

i aktivum och medium

Den sigmatiska aoristens particip böjs i maskulinum som γίγας, γίγαντος etc. 'jätte' och i femininum som θάλαττα, θαλάττης etc. 'hav'. Det brukar ange en handling som i tiden föregår predikatet och en första översättning av aoristparticipet kan vara 'efter att ha ...'

Singularis	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Nominativ	λύσ-ας	λύσ-ασ-α	λύσ-αν
Genitiv	λύσ-αντ-ος	λυσ-άσ-ης	λύσ-αντ-ος
Dativ	λύσ-αντ-ι	λυσ-άσ-η	λύσ-αντ-ι
Ackusativ	λύσ-αντ-α	λύσ-ασ-αν	λύσ-αν
Pluralis			
Nominativ	λύσ-αντ-ες	λύσ-ασ-αι	λύσ-αντ-α
Genitiv	λυσ-άντ-ων	λυσ-ασ-ῶν	λυσ-άντ-ων
Dativ	λύσ-α-σι(ν)	λυσ-άσ-αις	λύσ-α-σι(ν)
Ackusativ	λύσ-αντ-ας	λυσ-άσ-ας	λύσ-αντ-α

Likartat böjs πᾶς, πᾶσα, πᾶν, παντός, πάσης, παντός etc. 'all, hel, varje', dock att accentueringen i mask. o. neutrum gen. o. dat. sing. blir παντός, παντί.

Sigmaaoristens *particip medium* är logiskt uppbyggd. Det utgörs av verbstam, aoristmärket **-σ-**, aoristens karakteristikum **α** och suffixet **-μενος**. Particip medium lyder därför så här: λου-σ-άμενος, λου-σ-αμένη, λου-σ-άμενον, gen. λου-σ-αμένου etc. Grundöversättningen är 'efter att ha tvättat (sig)'.

3.8 Participen som satsförkortning

Presens particip som satsförkortning förekommer ofta i grekiskan. Sådant particip finns även i svenskan: '*Visslande* går *han* vägen fram'. Den svenska satsförkortningen låter sig också utvecklas till en hel sats: '*Medan han visslar* går *han* vägen fram'. Om tempus ändras till förfluten tid säger vi '*Visslande* gick *han* vägen fram' eller '*Medan han visslade* gick *han* vägen fram'.

Presens particip betecknar samtidig handling. Ett grekiskt presens particip kan översättas på olika sätt. Enklast är att behålla participkonstruktionen i svenskan. Men satsförkortningen kan också återges med (1) en relativ bisats eller (2) en bisats som inleds med en konjunktion, vanligen 'när', 'eftersom', 'om' eller 'fastän'. Även (3) ett prepositionsuttryck kan tänkas.

Οἱ ἄνδρες θηρεύοντες τόξα καὶ οἰστοὺς ἔχουσιν.	(1) 'Männen, som jagar, har bågar och pilar.'
(ἄνῆρ, ἄνδρὸς, ὁ man; θηρεύω jag jagar; τόξον, ου, τό båge; οἰστός, οὔ, ὁ pil)	(2) 'Männen har bågar och pilar, <i>när de jagar.</i> '
	(2) 'Om männen jagar, har de bågar och pilar.'
	(3) 'Männen har bågar och pilar under jakt.'

Om man i stället för en mening med presens particip gör en mening med ett **futurum particip**: **Θηρεύσων εἰς τὴν ὕλην βαδίζω** (ὕλη, ης, ἡ skog, βαδίζω jag går), blir innebörden '*När jag ska jaga, går jag till skogen*' eller '*Eftersom jag avser jaga, går jag till skogen*' eller '*Jag går till skogen för att jaga*'.

Gör man en mening med ett **aoristparticip**: **Θηρεύσαντες οἴκαδε βαδίζουσιν** (οἴκαδε hem), blir innebörden '*Sedan de har jagat, går de hem*' eller '*De går hem efter att ha jagat*' eller '*De går hem efter jakten.*'

Om de grekiska predikaten i de föregående tre meningarna ändras till förfluten tid (**εἶχον** = 'hade', **ἐβάδισα** = 'gick', **ἐβάδισαν** = 'gick') översätts helt logiskt participen med '*Männen hade bågar och pilar, när de jagade*', '*När jag skulle jaga, gick jag till skogen*', resp. '*Sedan de hade jagat, gick de hem.*'

Uppgift 3

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα.
- 2 Πάντων χρημάτων ἄνθρωπος μέτρον ἐστίν.
- 3 Σώσουσί σε κινδυνεύοντα.
- 4 Ὁ στρατηγὸς ἀθροίσει τοῦτο τὸ στράτευμα
ὡς τοῖς βαρβάροις πολεμήσων.
- 5 Πάντων χρημάτων ὁ φίλος τὸ κράτιστον ἐστίν.
- 6 Ἐέρξης στράτευμα μέγα ἤγετο
ὡς καταδουλωσόμενος τὴν Ἑλλάδα.
- 7 Οἱ ἄνδρες ταῦτα τὰ δένδρα κόψουσιν.
- 8 Οἱ Ἀθηναῖοι διώξουσι τούτους τοὺς πολεμίους.
- 9 Βοηθήσω τούτοις, οἱ βοήθειαν χρήζουσιν.
- 10 Ἡ βασίλεια ἐτελεύτησε βασιλεύσασα πολὺν χρόνον.
- 11 Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν γράψαντες ἐπέμψατε παρὰ
τὸν ὑμέτερον πατέρα.

-
- 1 ἔρχομαι jag kommer, *med tematisk aorist* ἦλθον - ὀράω jag ser, *med tematisk aorist* εἶδον - νικάω *med sigmaaorist* jag segrar
  - 2 χρήμα, χρήματος, τό ting - μέτρον, ου, τό mått (sagt av Protagoras, som förnekade existensen av en objektiv sanning)
  - 3 σῶζω jag räddar, *fut.* σώσω - κινδυνεύω jag svävar i fara
  - 4 ἀθροίζω jag samlar - στράτευμα, -τεύματος, τό krigshär
ὡς förstärker futurformen ('för att') - βάρβαρος, ου, ὁ utlänning, 'perser' - πολεμέω jag för krig mot (med dativ)
  - 5 φίλος, φίλου, ὁ vän κράτιστος, -η, -ον starkast, bäst
  - 6 ἄγω jag för, ἄξω, *tematisk aor.* ἤγαγον *här medium:* med sig
καταδουλώω jag underkuvar, *här medium* jag gör (någon) mig underdånig, jfr δοῦλος slav - Ἑλλάς, ἄδος, ἡ Hellas
  - 7 κόπτω jag hugger, fäller (stam κοπ), *futurum* κόψω, *aorist* ἔκοψα, se avsnitt 3.3 Futurum. Anm.
  - 8 διώκω jag förföljer
  - 9 βοηθέω jag hjälper (*styr dativ*) - βοήθεια, ας, ἡ hjälp
χρήζω jag önskar
  - 10 βασίλεια, ας, ἡ drottning - τελευτάω jag slutar, dör
βασιλεύω jag regerar (βασιλεύσασα *aorist particip*)
  - 11 γράφω jag skriver - παρὰ (*prep. m. ack*) till - πέμπω jag skickar

forts. STEG 3c